[א]וקולית המוקדשין הנוגע בהן בין סתומים בין נקובים טמא קולית נבלה וקולית השרץ הנוגע בהם סתומים טהורים נקובים כל שהוא מטמא במגע מנין שאף במשא ת״ל [ב]והנוגע והנושא [ג]את שבא לכלל מגע בא לכלל משא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא:

גמ׳ נוגע אין אבל מאהיל לא היכי דמי אי דאיכא כזית בשר באהל נמי ליטמא דליכא כזית בשר ואי דאיכא [ב]כזית מוח מבפנים [ג]טומאה בוקעת ועולה באהל נמי ליטמא דליכא כזית מוח בפנים ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ אבר מעליא היא באהל נמי ליטמא אמר רב יהודה בריה דרבי חייא זאת אומרת מוח בפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ במאי אוקימתא דליכא כזית אי הכי במוקדשים אמאי מטמא ותו קולית נבלה [ד]וקולית השרץ כי ניקבו אמאי מטמאו הא לא קשיא רישא דליכא כזית סיפא דאיכא כזית ומאי קמ״ל מילי מילי קא משמע לן רישא קמ״ל דמוח מבפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ (א) מוקדשין מאי קמ״ל שימוש נותר מילתא היא דאמר [ה]מרי בר אבוה אמר רבי יצחק [ו]עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את הידים הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור נבלה אע״ג דאיכא כזית ניקבה אין לא ניקבה לא אביי אמר לעולם מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ והכא במאי עסקינן בששפה וכדרבי אלעזר דא״ר אלעזר קולית ששפה לארכה טמאה לרחבה טהורה וסימניך דיקלא ורבי יוחנן אמר לעולם דאיכא כזית [ג]ומוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ ומאי נוגע דקתני מאהיל ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ קולית נבלה וקולית השרץ כי לא נקבו אמאי טהורים אמר רבי בנימין בר גידל אמר ר׳ יוחנן [ז]הכא במאי עסקינן כגון דאיכא כזית מוח המתקשקש גבי מת טומאה בוקעת ועולה נבלה כיון דמתקשקש הוא ניקבה אין לא ניקבה לא א״ר אבין ואיתימא ר׳ יוסי בר אבין אף אנן נמי תנינא [ח]הנוגע [ד]בכחצי זית ומאהיל על חצי זית או חצי זית מאהיל עליו טמא אי אמרת בשלמא חד שמא הוא משו״ה מצטרף אלא אי אמרת תרי שמי נינהו מי מצטרף [ה]והתנן [ו]זה הכלל כל שהוא משם אחד מצטרף וטמא משני שמות טהור אלא מאי חד שמא הוא אימא סיפא [ז]אבל

הנוגע

וקולית המוקדשים. במסכת פסחים (דף קכ:) תנן הפגול והנותר מטמאין את הידים דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועצלי כהונה כדמפרש התם וגזרו אף בעצמות ששימשו נותר: נבלה אין עצמותיה מטמאים דכתיב (ויקרא יא) בנבלתה ולא בעצמות״ וכן שרץ הלכך סתומים טהורים אף מלטמא במשא וכ״ש מגע דאי אפשר לו ליגע ואע״ג דשומר מכניס ומוציא טומאה ה״מ בדבר שאפשר ליגע בטומאה עצמה ואפילו לא נגע בה אלא בשומר טמא אבל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה אין שומר מטמא: **נקובים כל שהוא.** אפילו כחוט השערה שאפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או זקנו והרי הוא מטמא בכך כדלקמן (קכו:): **גמ׳ ואי דאיכא כזית מוח מבפנים טומאה בוקעת ועולה.** קושיא היא אמאי אין מטמא באהל הרי אין לה חלל טפח וקיימא לן בברכות (דף יט:) כל חלל שאין בו טפח אינו חוצץ בפני המת: **ואי.** קסבר מוח שבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ אע״ג דליכא מוח הואיל וכמחובר לאי סוף המוח לבא שהרי פעמים שהמוח כולו כלה וחוזר וע״י המוח גדל הבשר מלמעלה א״כ בלא בשר ובלא מוח חשיב אבר כל עצם חלול ותנן[ב] (אהלות פ״א מ״ז) האברים אין להן שיעור אפילו פחות מכזית מן המת ופחות מכעדשה מן השרץ: **קסבר אין מוח שבפנים מעלה ארוכה.** לבשר מבחוץ והכא הואיל וליכא בשר אין סופו להעלות ארוכה במי ולא אבר מיקרי: **א״ה במוקדשין אמאי טמאים.** הרי לא שימשו נותר דאין נותר בפחות מכזית: **כי נקבו אמאי טמאין.** הא אמרת דאין שומרין מצטרפין לטומאה חמורה: **רישא.** דקולית המת: **דליכא כזית.** לפיכך אין מטמא באהל: **סיפא.** מוקדשים ושרץ ונבלה: **דאיכא כזית.** לפיכך גבי מוקדשין איכא [ג]שיעור נותר וגבי נבלה ושרץ איכא שיעור לטמא: **ומאי קמ״ל.** כיון דרישא ליכא כזית [ד]אכתי לא אשמעינן דעצם כשעורה מטמא במגע ולא באהל וכזית מן הנבלה מטמא: **מילי מילי.** כל דבר [ה]ששנה במשנתו אשמעינן טעמא בכל חד וחד מה שהלכה זה לא הלכה זה: **רישא.** אשמעינן מדלא טימא באהל על כרחיך שמעת מינה דמוח שבפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ דאי מעלה בין אית ביה בין לית ביה[ו] מטמא: **מילתא היא.** כנותר עצמו ואיצטריך לאשמועינן דהכי הוא כדרב מרי משום דבפסחים (דף קכ:) לא תנן אלא הפגול והנותר אבל שמושו לא תנן ואשמעינן מתניתין דמשום [ז]דשימשו כזית נותר מטמאה אפי׳ כשהיא סתומה ולא נגע במוח טמא משום עצם ששימש את הנותר: **לא ניקבה לא.** דבעינן אפשר ליגע כדתני טעמא בהדיא לקמן (קכו:): **אביי אמר לעולם מוח מעלה ארוכה.** ומתניתין בששפה נקרה במגל או בסכין דמו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח דמטמא באהל משום שיעור לא [ח]מטמא (א) אבל במוקדשין נבלה ושרץ כדאיכא כזית כדאוקימנא ואביי לא פליג אלא במעלה ארוכה: **לארכה.** דעכשיו שייר בה רצועה שלא שיפה: **טמאה.** ואפילו אין בה לא בשר ולא מוח דמוח שהיה עתיד לבא מבפנים מעלה ארוכה וכיון דלכוותה (ב) בעלי חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא בעי שיעור: **לרחבה.** סביב סביב ואפילו במקום אחד: דקל אם תטול ממנו רצועה סביב הוא מתיבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואם מקליפתו לארכו ותשייר לצדו אחד יש דרך לשרף לעלות: **לעולם.** רישא דאיכא כזית דלא מוקמינן מתניתין בתרי טעמי וא״נ ליכא כזית הויא מטמא באהל דמוח שבפנים מעלה ארוכה: **ומאי נוגע מאהיל.** מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואזיל דאיכא תנא דקרי למאהיל נוגע: **אמאי טהורים.** עצם גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא וסתימה מאי אהניא: **המפקפק.** יבש ונעקר בתוך החלל [ט]דהוא לא מעלה ארוכה: **גבי מת.** אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא באהל דהא בלא חשיבות אבר הא איכא שיעור וסתימה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: **נבלה כיון דמפקפק הוא.** ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ניקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא דלאו אבר הוא דהשתא גרע מקולית שיש בה בכעדשה מוח לא דההוא מעלה ארוכה הוא: **אף אנן נמי תנינא.** דקרי למאהיל נוגע:

הנוגע

נוגע אין מאהיל לא. וא״ת מנא ליה למידק מאהיל לא אי משום דלא קתני לה הא לא קתני נמי משא אע״ג דעצם כשעורה מטמא במשא וי״ל דמשא לא אצטריך (ג) למתני אבל אהל הוה ליה למתני כיון דאין עצם מטמא באהל אע״ג דלא מתני ליה במוקדשין מ״מ הוה ליה למתני באפי נפשיה אמת אע״ג דלא הוי אהל דומיא דנוגע דנוגע בכל מקום טמא אבל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח מ״מ במאי דהוי לתנייה ואם תאמר ולשני ליה הא מני רבי יוסי דלית ליה טומאה בוקעת ועולה לקמן בשמעתין ושמא לא מסתבר ליה לאוקמה כר׳ יוסי: **ואי** מוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ. פירש הקונטרס אע״ג דליכא מוח כלל וזה דחקו מדלא מוקי לה דלית ביה מוח ובתנס דחק דמדנקט קולית משמע דמיירי דאיכא מוח קלת: **אי** הכי מוקדשים כו׳. פירוש בשלמא אי איירי בדאיכא כזית א״ש מוקדשין אפי׳ למ״ד בערבי פסחים (פסחים קכא.) נותר בכביצה דכל חד איירי בשיעור דידיה אלא כיון דבמת איירי בדליכא שיעור מוקדשין אמאי כו׳ תימה דמאי קמ״ל רב מרי מתניתין היא ועוד דבפ׳ כילד צולין (שם דף פג.) מייתי סייעתא לרב מרי ודחי לה לייתי הך מתניתין דהכא ונראה דרב מרי אשמועינן עצמות ששמשו נותר כבר אפי׳ אין בהן עכשיו כלום ומתני׳ איכא לאוקומי בדאיכא אכתי כזית ומ״מ חדוש הוא דאיכא שימוש נותר בעולם ובפסחים דבעי לאתויי מעצמות פסח דקאמר אלא לאו דאית ביה מוח היינו שהיה בה מוח כבר דעכשיו לא קאמר דפשיטא דטעונין שרפה משום מוח: **הכא** במאי עסקינן בששפה. דתו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח לא מטמא באהל דליכא שיעור ולא הוי נמי אבר ואשמועינן דשיפה אינו מטמא באהל: **ומאי** נוגע דקתני מאהיל. וקמ״ל דנוגע היינו מאהיל ומצטרפין וא״ת ליתני כזית מן המת הנוגע בו טמא ואנא ידענא דנוגע היינו מאהיל וי״ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקים לן בעלמא דכזית מן המת מטמא באהל אבל השתא דקתני קולית [י]מן המת וקתני נוגע מוכיח דנוגע היינו מאהיל דאי אפשר ליגע במוח ממש בתוך הקולית אלא ע״י אהל: **הכא** במאי עסקינן בכזית מוח המתקשקש. הא דלא קאמר כששיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ:

אמר

מסורת הש״ס

א) [לעיל קכד:], ב) [כריתות כא:], ג) [נ״ל רב מרי], ד) [פסחים פג.], ה) אהלות פ״ג מ״א, ו) שם, ז) [לעיל עז:].

◆

תורה אור השלם

1. וְכֹל הוֹלֵךְ עַל כַּפָּיו בְּכָל הַחַיָּה הַהֹלֶכֶת עַל אַרְבַּע טְמֵאִים הֵם לָכֶם כָּל הַנֹּגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא עַד הָעָרֶב: וְהַנֹּשֵׂא אֶת נִבְלָתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְטָמֵא עַד הָעָרֶב טְמֵאִים הֵמָּה לָכֶם:

ויקרא יא כז, כח

◆

גליון הש״ס

גמ׳ וקולית השרץ. לאו דוקא דהא שרץ מטמא בכעדשה אלא דעיקר פירכא מנבלה ושרץ דנקט אסגירות לישנא הוא. רמב״ן בחידושי ב״ב דף פ״ז ד״ה אין אומות:

◆

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה אביי וכו׳ לא מטמי משום אבר: (ב) ד״ה טמאה וכו׳ בבעלי חיים: (ג) תוס׳ ד״ה נוגע וכו׳ לא איצטריך ליה למתני:

◆

מוסף רש״י

ששימשו נותר. שנותר בהן מוח תוך לחלל וסימשוהו העצמות הללו, מטמאין את הידים, כנותר עצמו שגזרו חכמים שיטמא את הידים (פסחים פג.). בסיס. כדמתרגמינן כנו (שמות ל) בסיסיה (שם).

עין משפט נר מצוה

נז א מיי׳ פ״ח מהלכות אבות הטומאות הל׳ ד:

נח ב מיי׳ פ״א שם הל׳ ד:

נט ג ד מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת מת הל׳ ה ופ״ב מהל׳ אבות הטומאות הל׳ יא יפ״ד הלכה ט:

ס ה ו ז מיי׳ פ״ד מהל׳ טומאת מת הל׳ יד:

◆

שיטה מקובצת

א] מוקדשין קמ״ל שימוש: ב] חלול ותנן בנדה פ׳ יוצא דופן [דף מג] א) האברים אין להם שיעור אפי׳ פחות מכזית מן המת ופחות מכזית נבלה ופחות מכעדשה: ג] איכא שמוש נותר וגבי שרץ ונבלה איכא שיעור: ד] ליכא כזית וכי אכתי לא שמעינן: ה] מילי מילי כל דבר ודבר ששנה במשנתינו אשמועינן טעמא בכל חד מה: ו] בין לית ביה הוה מטמא: ז] דמשום דשמשה כזית נותר מטמאה: ח] לא מטמיא משום אבר ובמוקדשין: ט] ונעקר בתוך החלל דההוא לא מעלה: י] דקתני קולית המת וקתני:

א) בלאמת הוא משנה באהלות (פ״א מ״ז) אבל מייתי לה גם בנדה שם ובמעילה (דף י״ז).